

музикантів, митців, духовенства та мирян, що утверджують силу духовної пісні як молитви, як свідчення, як простору єдності. І там, де звучить пісня, сповнена любові, правди й віри – там народжується Благословіння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перше Послання Петра URL: <https://www.bible.com/uk/bible/186/1PE.2.5.UBIO>.
2. Коли співає душа. URL: <https://nova.te.ua/statti/koly-spivaye-dusha-u-ternopoli-vidbudetsya-festyval-konkurs-ya-tam-de-ye-blagoslovennya/>

Галина ЯЦЕНКО,
аспірантка, асистент кафедри музикознавства та
методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
galinayatsenko@ukr.net

науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України,
завідувач кафедри музикознавства та
методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Богдан ВОДЯНИЙ

ЖАНР ДУХОВНОЇ ПІСНІ У МІЖКОНФЕСІЙНОМУ ДІАЛОЗІ ФЕСТИВАЛЮ-КОНКУРСУ «Я ТАМ, ДЕ Є БЛАГОСЛОВІННЯ»

***Анотація.** У статті розглядається роль міжконфесійного діалогу в Україні, його значення для суспільної консолідації та духовного розвитку. Особлива увага приділена фестивалю-конкурсу духовної пісні «Я там, де є Благословіння» у Тернополі як ефективному засобу культурної дипломатії та налагодження міжконфесійної співпраці. Висвітлено місце жанру духовної пісні в різних християнських традиціях, а також внесок св. Альфонса де Лігуорі у становлення жанру народної духовної пісні. Наголошено на важливості релігійної толерантності та спільних заходів для подолання стереотипів і зміцнення національної єдності в умовах сучасних викликів.*

***Ключові слова:** міжконфесійність, духовна пісня, фестиваль-конкурс «Я там, де є Благословіння», св. Альфонс де Лігуорі, сопричастя.*

Україна є багатоконфесійною державою, в якій співіснують різні християнські традиції – православ'я, католицизм, протестантизм та інші релігійні спільноти. Історично Україна була місцем перетину західної та східної

християнських традицій, що сприяло розвитку багатого релігійного та культурного середовища.

На сьогодні міжконфесійний діалог в Україні набуває особливої актуальності через соціокультурні зміни, військові події, а також необхідність консолідації суспільства перед сучасними викликами. О. Ігнат'єва зазначає: «Проблема міжрелігійного діалогу в умовах світу, який перебуває у стані глобалізації, що охоплює усі сфери людської діяльності, постає із новою силою». Науковиця підкреслює, що соціокультурні та політичні умови унеможлиблюють існування релігійних систем відокремлено одна від одної, не взаємодіючи між собою. «У цьому контексті релігії, зокрема і християнство в різних його модифікаціях, є частиною глобальних інтеграційних процесів, що накладає певний відбиток на особливості їх функціонування» [4, с. 130].

Міжконфесійний діалог в Україні є важливим аспектом суспільного та духовного життя, проте він залишається складним і проблемним. Незважаючи на багатоконфесійність та релігійну свободу, які гарантуються Конституцією, в країні існують значні виклики, що ускладнюють взаєморозуміння між різними релігійними громадами. Релігійні питання в Україні часто стають предметом політичних маніпуляцій. Реалії сьогодення актуалізують пошук шляхів подолання міжконфесійного протистояння. С. Кагамлик вважає, що визначальним у цьому процесі повинен стати новий формат суспільно-релігійного спілкування у напрямках «Церква – держава», «Церква – Церква», «Церква – суспільство». Одним із ефективних засобів реалізації цього формату, за твердженням науковиці, може стати «Міжконфесійний діалог, який є визнаним засобом і умовою улаштування поліконфесійного середовища на толерантних засадах. Передусім йдеться про участь українських Церков у спільних заходах, що б дало можливість уникнути не лише міжконфесійного протистояння, а й релігійного індіферентизму, який є поширеним явищем для українських реалій. Такі заходи (конференції, фестивалі, форуми) можуть ініціювати і реально проводять відповідні церковні та світські установи» [5, с. 96-97].

Ключову роль у міжконфесійному діалозі в Україні відіграє Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Вона є платформою для співпраці представників різних релігійних громад, сприяючи консолідації суспільства на основі духовних цінностей. Одним із основних завдань Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій є «сприяння міжконфесійному взаєморозумінню та злагоді» [6].

Дієвим інструментом культурної дипломатії у міжконфесійному діалозі є фестивалі та конкурси духовної пісні. Вони сприяють взаєморозумінню, толерантності, допомагають формувати атмосферу миру між конфесіями та стимулюють співпрацю між релігійними громадами. Такі заходи часто підтримуються церквами, громадськими організаціями та державними інституціями, що підсилює їхній вплив на суспільство.

Багатьма науковцями, які досліджують цю проблему, окреслюються дві головні функції фестивалів духовної музики – просвітницьку та культуротворчу. Щодо фестивалів духовної музики, автори у своєму дослідженні зазначають: «це не просто місце, де відбуваються мистецькі події, але й простір специфічної ідентифікації, де глядач декларує свою належність до християнської спільноти – унікального культурного простору [1, с. 162].

Фестиваль-конкурс духовної пісні «Я там, де є Благословіння» у Тернополі став однією з ініціатив, що сприяють міжконфесійному діалогу. Цей фестиваль-конкурс започатковано у 2011 році. Його ініціатором і засновником був відомий громадський і культурний діяч, поет і бард Олександр Смик та під його орудою — управління культури і мистецтв Тернопільської міської ради. Фестиваль-конкурс «Я там, де є Благословіння» у Тернополі є тим культурним простором, де «висоту вінчає Хрест» (з поезії Олександра Смика «Я там, де є Благословення») [7]. Щорічне проведення цього заходу стає справжньою духовно-мистецькою подією для тернополян, яка об'єднує представників різних релігійних конфесій та сприяє взаєморозумінню через духовну пісню.

Важливим аспектом цього фестивалю-конкурсу є міжконфесійність. У фестивалі-конкурсі «Я там, де є Благословіння» беруть участь хорові колективи, ансамблі, вокалісти та музичні гурти, які представляють різні релігійні спільноти.

Репертуарна палітра фестивалю-конкурсу підкреслює духовну єдність християн і водночас відображає культурну та конфесійну самобутність кожної громади. Жанр духовної пісні має своє місце у кожній конфесійній спільноті.

О. Зосім, на базі головних дефініцій жанру духовної пісні, окреслює місце цих пісень у жанровій системі сакральної музики християнських конфесій. Мистецтвознавиця з'ясовує, що найповніший зв'язок жанру духовної пісні із богослужінням виражений у римо-католицькій традиції. Греко-католики теж взяли до своєї традиції духовну пісню, проте вона займає не головне місце у жанровій системі церковного співу. Православна традиція, за О. Зосім, рідко залучає духовні пісні до богослужіння. А у протестантській жанровій системі духовна пісня є головним богослужбовим жанром [3, с. 298].

Греко-католицька і римо-католицька церкви, як сопричасні церкви, попри різні літургійні традиції, мають багато спільних рис у богослужбовій практиці, вченні та духовному житті.

Блаженніший Святослав у своїй доповіді на Синоді Єпископів УГКЦ, який відбувався у Римі в 2019 р., говорячи про сопричастя, трактує це поняття так: «Це дія Бога, якою Святий Дух виводить людину з її гріховної самоізоляції та вводить у спільноту, – спільноту життя Пресвятої Тройці, робить її причасницею вічного життя. Цією спільнотою, у якій все це стає можливим і досяжним для кожної людини, є спільнота Церкви Христової, яку можна окреслити як спільноту сопричастя у Дусі Святому» [2].

Сюди ж можна віднести і духовно-пісенне виконавство, хоча використання цього жанру має деякі відмінності у цих конфесіях. Духовні пісні католицької традиції часто виконуються і греко-католиками.

Прикладом міжконфесійності у духовно-пісенній творчості може послужити духовно-мистецька творчість Святого Альфонса де Лігуорі (1696 – 1787) – засновника Чину місіонерів Найсвятішого Ізбавителя (Редемптористів), Покровителя сповідників. Він є одним із найвидатніших моралістів Католицької Церкви та визнаний її Учителем. Св. Альфонс Лігуорі відомий у світі не лише своїми духовними титулами. Його знають ще як талановитого митця – художника, композитора, поета, клавесиніста, архітектора. Життя Альфонса де Лігуорі і його чудесне покликання є для нас свідченням, як Боже Провидіння веде людину до святості. Святий Альфонс протягом усього життя повною мірою

використовував дари, якими його наділив Господь. Усі свої таланти він присвятив прославі Бога та Марії, а також служінню людям [8].

На сьогодні Редemptористи поширені на п'яти континентах, у 77 країнах світу та служать у семи обрядах. В Україні Редemptористи східного, візантійського обряду Української Греко-Католицької Церкви починають своє служіння у 1913 р. Велику роль для їхнього розвитку на українських землях мав митрополит Андрей Шептицький.

У Тернополі є Церква Матері Божої Неустанної Помочі у якій з 1993 року служать Редemptористи. Варто зазначити, що фестиваль-конкурс духовної пісні «Я там, де є Благословіння» неодноразово відбувався у храмі Матері Божої Неустанної Помочі. При цій парафії також діє Місійний центр Редemptористів, де проводяться фестивалі, концерти, конкурси, тематичні християнські заходи, працюють духовно-мистецькі студії. Також тут з 1996 р. здійснює свою діяльність Молодіжний духовний театр «Воскресіння» (керівники Богдан та Валентина Водяні). Творча діяльність цього колективу тісно пов'язана з реалізацією нових форм місійної роботи Редemptористів на парафії, в Україні та за кордоном. У репертуарі МДТ «Воскресіння» є вистава, присвячена засновнику Редemptористів св. Альфонсу де Лігуорі «Іду за Христом».

Альфонс де Лігуорі належить до засновників жанру народної духовної пісні. Він написав поетичні тексти і музику до цілої низки духовних пісень, які вирізняються своєю щирістю, простотою, наспівністю та легкістю у запам'ятовуванні. Пісні Альфонса де Лігуорі виконуються хором ансамблем МДТ «Воскресіння» як на концертах, так і на Святих Літургіях під час причастя. Цей пісенний репертуар репрезентує кращі зразки європейської духовної музики та поезії. Мелодійність, досконала гармонія та довершене поетичне слово вражають слухача і сьогодні.

Отже, духовна пісня є потужним засобом впливу на людські серця. Завдяки фестивалю-конкурсу «Я там, де є Благословіння» відроджується інтерес до жанру духовної пісні. Цей фестиваль є важливою платформою для єднання представників різних християнських конфесій. Він сприяє діалогу, взаємоповазі та духовному розвитку, допомагаючи подолати стереотипи й утвердити моральні цінності. Духовна музика об'єднує людей незалежно від конфесійної приналежності, пробуджуючи віру, любов і милосердя. В умовах російсько-української війни міжконфесійна взаємодія набуває особливого значення, сприяючи консолідації релігійних громад та підтримці духовних і культурних цінностей України. Фестиваль стає не лише мистецькою подією, а й інструментом зміцнення національної єдності та свідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко О. М., Антоненко М. М. Фестивалі духовних піснеспівів у соціокультурному просторі України кінця XX – початку XXI століть. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 3. С. 161-166.

2. Доповідь Блаженнішого Святослава «Сопричастя в житті та свідченні УГКЦ».

URL:https://archives.ugcc.ua/documents/dopovid_blazhennishogo_svyatoslava_soprichastya_v_zhitti_i_svidchenni_ugkts_87203.html (дата звернення: 23.02.2025).

3. Зосім О. Духовна пісня в жанровій системі сакральної музики: питання термінології. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 295-299.

4. Ігнат'єва О. С. Проблема міжконфесійного діалогу в умовах глобалізації світу. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: філософія, соціологія, політологія*. 2013. №23 (2). С. 130-135.

5. Кагамлик С. Міжконфесійне протистояння в сучасній Україні: форми вияву та шляхи протидії. *Українознавчий альманах*. 2020. №27. С.94-99.

6. Положення про Всеукраїнську Раду Церков і релігійних організацій від 11. 12.2007. №8. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/documents/polozhennya-pro-radu> (дата звернення: 23.02.2025).

7. Смик О. Я там, де є Благословення... Кременець, 2005.

8. Listwon Marcin br. Swiety Alfons – czlowiek cierpienia. *Revertimini ad fontes*. Tuchow, 1996. №6. S. 69-71.

Уляна ШЕРСТІЙ

аспірантка кафедри музикознавства та
методики музичного мистецтва Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
scherstijui@gmail.com

ФЕСТИВАЛІ-КОНКУРСИ ДУХОВНОЇ ПІСНІ НА ТЕРНОПІЛЛІ

Анотація. У статті висвітлено феномен фестивалів-конкурсів духовної пісні на Тернопіллі як важливу складову культурно-мистецького та духовного життя регіону. Розкрито історичні передумови, сучасний стан і значення провідних заходів, таких як «Я там, де є Благословіння», «Ave Maria», «Возвеселімся всі разом нині», «Нова радість стала». Наголошено на їх ролі у збереженні спадщини, міжконфесійному діалозі та формуванні ідентичності.

Ключові слова: пісня, духовна пісня, фестивалі-конкурси, Тернопілля, українська ідентичність, міжконфесійність.

Духовна культура є фундаментом української ідентичності і саме через мистецтво сакрального спрямування вона часто отримує суспільну візуалізацію. Упродовж останніх десятиліть в Україні, зокрема на Тернопіллі, спостерігається зростання кількості мистецьких подій духовного спрямування – фестивалів, конкурсів, концертів, які поєднують різні форми культурного висловлення (музику, театр, слово, образотворче мистецтво) з християнською етикою.